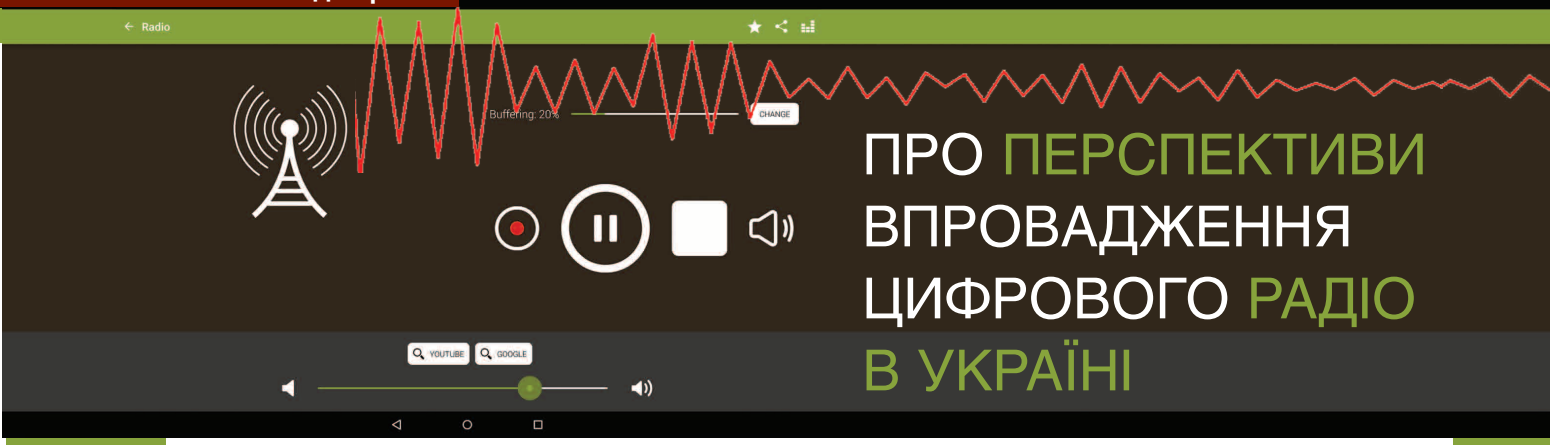

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОГО РАДІО В УКРАЇНІ

Здавалося б, у часи швидкого розвитку Інтернету та телебачення про радіо слід говорити хіба що в контексті суто технічних рішень, використання у військовій сфері, службах надзвичайних ситуацій тощо. Проте це не зовсім так, адже разом із технічним прогресом змінюються можливості радіомереж, значно збільшується площа покриття, знижується собівартість надання відповідних послуг.

Зазвичай найперше маємо на увазі військовий радіозв'язок. Він має бути захищений і надійний, аби військові підрозділи могли добре виконувати покладені на них завдання в надскладних умовах навіть із використанням штучних радіоперешкод. Та не менш важливим в умовах війни вбачається прискорення розвитку невійськового радіомовлення, яке відіграє важливу соціально-інформаційну роль у суспільстві. Нині в країні працюють чотири радіохолдинги й одна радіокомпанія. Спостерігається зростання майже на 24% радіомовлення через мережу Інтернет. Іноді радіо залишається для наших громадян чи не єдиним джерелом інформації, наприклад, у зоні АТО та на тимчасово окупованих територіях.

До основних викликів у цій сфері можна віднести інфраструктурний: необхідність розбудови 3 каналів нормального українського національного радіо. Проте цьому заважають обмежений частотний ресурс і відсутність коштів. До того ж не всі міста України з населенням понад 50 тисяч осіб мають місцеві радіостанції. Крім того, існують певні законодавчі обмеження регулювання контенту.

З огляду на обмеженість частотного спектра, передбаченого для *FM*-мовлення, та зростаючу конкуренцію з боку інших платформ, радіоіндустрія повинна запроваджувати інновації, аби зберігати власні позиції та забезпечити своє майбутнє в цифровому світі. *DAB* пропонує платформу, яка є безпечною, надійною та наземною й не потребує додаткової інфраструктури.

На думку експертів, якщо запровадити традиційні, тобто аналогові, але потужні радіостанції *FM*-діапазону, то звільнені внаслідок цього дрібні частоти можна спрямувати на потреби радіофікації дрібних міст і населених пунктів. Це цілком відповідатиме тренду децентралізації України.

Іншим напрямом розвитку може бути впровадження в Україні цифрового радіо, що відповідатиме загальноєвропейській тенденції. Зазвичай перша п'ятірка країн ЄС має понад 98% охоплення цифровою радіомережею. Норвегія планує повністю перейти на цифрове радіо у 2017 році, Швейцарія – у 2020-му тощо.

Особливого значення розвиток радіо набуває в розрізі відновлення українського інформаційного простору на Донбасі та в анексованому Криму.

Не випадково російська гібридна агресія проти України починалася в тому числі з відключення диверсантами українських теле- і радіоканалів, підриву передавачів та антенних веж тощо. Що важливо: на заміну українському мовленню пропонувалося російське або маріонеткове, що одне й те саме. Тобто йдеться про боротьбу за інформаційний простір, значення якої не можна применшувати. Бо не хто інший, як особисто начальник ГШ ЗС РФ і військовий злочинець генерал-полковник Герасимов розглядає виграш інформаційної війни як важливий етап гібридної агресії проти України: ***«Зросла роль невійськових способів досягнення політичних та стратегічних цілей, які в деяких випадках за своєю ефективністю перевершили силу зброї. Співвідношення невійськових і військових заходів – 4:1».***

Приклад успішного, на жаль, використання російським агресором заздалегідь захопленого інформаційного простору бачимо в Криму. Кількість колишніх українських військових, працівників СБУ, МВС та інших силових структур на півострові, що навесні 2014 року перейшли на бік ворога, просто вражає. Більше того, майже всі зрадники навіть не вважають свої дії злочином (!), і це теж є наслідком агресивної ворожої пропаганди з демотивації представників українських державних структур. Багато в чому це, на жаль, характерно й для частини населення тимчасово окупованих територій Донбасу*.

З огляду на це активна протидія ворожій пропаганді нині набуває особливого значення, адже йдеться як про захист вітчизняного інформаційного простору від впливу агресивної ворожої пропаганди, так і про застосування для цього сучасних технічних засобів і технологій, насамперед у сфері радіо.

Одним із таких прикладів є проект «Крим. Реалії» – кримський проект української служби «Радіо Свобода», який стартував у березні 2014 року, одразу після анексії Криму Росією. Разом із трьома інформаційними сайтами, присутністю в соціальних мережах і щотижневою телепрограмою «Крим. Реалії» активно використовує щотижневу та щоденні радіопрограми. Проект дає змогу донести до кримського суспільства те, чого воно не може дізнатися з місцевих ЗМІ: новини без цензури, аргументований та відповідальний обмін думками, відкрите й чесне обговорення проблем.

Утім, останнім часом фахівці наполягають на перегляді технічного стану та політики українського радіомовлення, поступовому переході його на сучасніші технології та обладнання. Одним із важливих кроків удосконалення наявних у Європі радіомереж вважається впровадження цифрового радіо, наприклад, у форматі *DAB*, яке вже сьогодні демонструє значні здобутки в інших європейських країнах. Деякі з них навіть уже призначили час відключення аналогового *FM*-мовлення на користь повного переходу на цифрове.

11 березня в Києві відбувся перший міжнародний «круглий стіл», організований індустріальним об'єднанням «Радіокомітет» спільно з Національною радою з питань телебачення та радіомовлення за підтримки *WorldDAB*. Захід присвятили європейському та світовому досвіду впровадження цифрових сервісів *DAB*. У

* За даними Головного управління розвідки МО України від 28 березня, адміністрація президента РФ виділила 25 млн. руб (6,5 млн. грн.) на придбання обладнання для телерадіопередавальних центрів Донецька, Тореза та Горлівки.

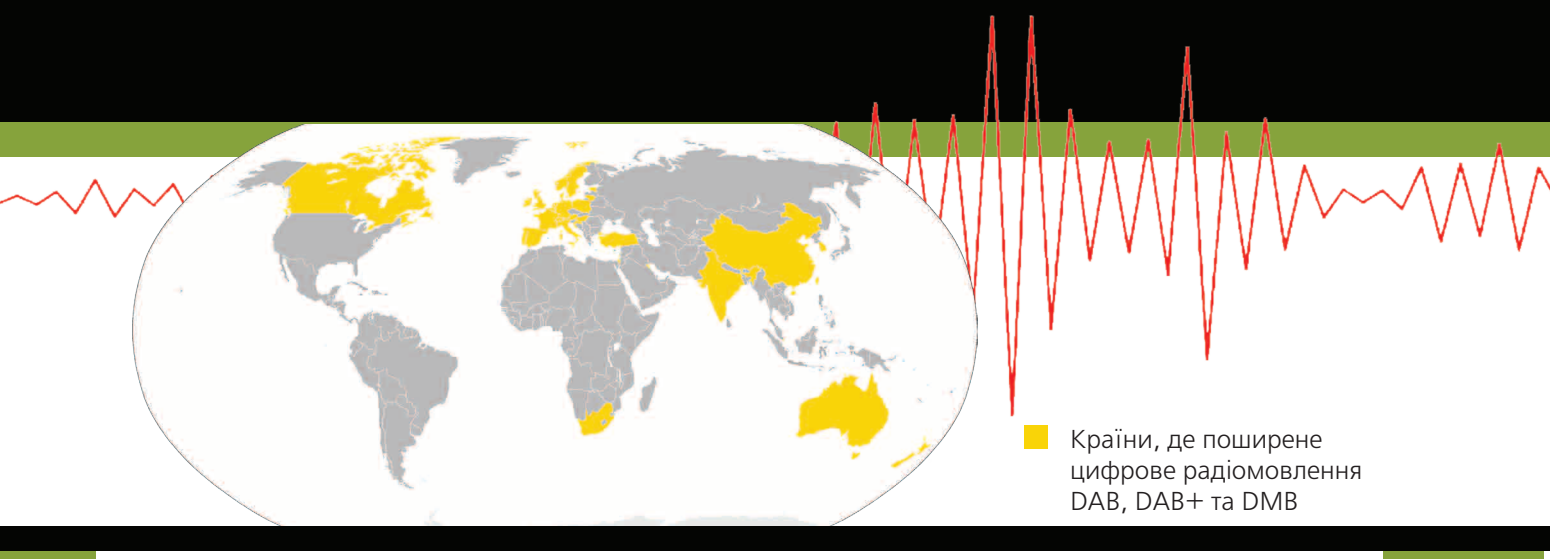

ньому брали участь провідні закордонні (Європейська мовна спілка, *BBC*, *WorldDAB*, «Радіо Вроцлав») та вітчизняні експерти. Питання переходу на цифрове радіомовлення є актуальним не лише для України й успішно реалізується протягом останніх років у Норвегії (99,5%), Великій Британії (96%), Швейцарії (99,5%), Німеччині (95%), Данії (98%) та Нідерландах (95%). Дещо нижчі показники спостерігаємо в Італії (70%) та Франції (19%). Одним із важливих є питання фінансування запровадження нових проектів.

Берні О'Ніл, директор проектів *World DAB*, розповіла про нормативну базу та плани переходу від аналогового до цифрового радіо, про доступність приймачів для населення та про впровадження *DAB*-технологій у автомобільному секторі. Фінансування переходу в різних країнах відбувається по-різному. Провідна роль належить зазвичай урядам, проте важлива також участь бізнесу. Але принципове рішення про перехід на цифру має бути прийнято індустрією, вважає Грехем Діксон, голова напряму радіо Європейської мовної спілки *EBU Digital Radio Toolkit* (Інструмент переходу до цифрового радіо *EBU*). Експерт презентував успішну практику впровадження цифрового радіо, що спирається на рекомендації Європейської мовної спілки щодо поширення цифрового радіо в Європі (*EBU R 138*) та містить дорожню карту впровадження цифрового наземного радіомовлення.

Між іншим, можливості формату цифрового радіо *DAB+* значно перевищують аналогові. Так, «цифра» дає змогу зменшити кількість радіопередавачів на одній частоті за одночасного збільшення покриття та обсягів передач. Цифровому радіо притаманне збільшення покриття території, покращення якості сигналу та, що важливо, зменшення вартості послуг і обладнання до рівня 26% від аналогового *FM*.

Про польський досвід на «круглому столі» розповів польський експерт Мірек Островський, технічний директор «Радіо Вроцлав *DAB*». Постійні *DAB+* мультиплекси за ініціативою Польського радіо розпочали роботу у Варшаві та Кракові в жовтні 2013 року. Наступного року мережу було поширено ще на 4 міста. А навесні 2015-го площа покриття сигналами поширилася вже на 12 наступних міст. Це забезпечило покриття 53,8% населення сигналом *DAB+*. У грудні 2015 року Польське радіо збільшило покриття мереж *DAB+* до 55,6% території, і цей процес триває.

Представники української радіоіндустрії переконані, що наріжним каменем у процесі переходу на «цифру» має стати обрання найзручнішого для мовників формату. Наразі розглядаються два основні стандарти: *DAB+* (*Digital Audio Broadcasting*) та *DRM+* (*Digital Radio Mondiale*). Проте для їх запуску в Україні потрібні вільні діапазони частот, яких сьогодні немає. Зокрема, за словами Валерія Юрченка, заступника виконавчого директора «Українського радіо», впровадження *DAB+* можливе лише на тих частотах, які нині використовує аналогове телебачення. А оскільки ще не визначена дата відключення аналогового телебачення, це може, на думку Юрченка, загальмувати на невизначений час і розвиток цифрового радіо.

Щодо формату *DRM+*, то для нього потрібно вивільнити частоти, котрі нині використовують аналогові *FM*-радіостанції. Відповідно, каталізатором цього процесу можуть бути комерційні радіостанції, що мають найпотужніші *FM*-мережі.

«Оскільки весь світ розвиває цифрове радіо, Україна не може залишитись осторонь цього процесу. Але нині в Україні я не бачу рушійної сили, яка була б зацікавлена у впровадженні цифрового радіо й мала б на це кошти», – вважає Ольга Большакова, керівник центру адвокації та лобіювання Незалежної асоціації мовників. На її думку, для стандарту *DAB+* потрібно, щоб «посунулось» аналогове телебачення. Потрібні також бюджетні кошти. А для *DRM+* мають «посунутися» комерційні мовники. Перехід на «цифру» можливий їхнім коштом, якщо держава надасть їм відповідні гарантії. Проте, на її думку, невдалий приклад цифрової реформи телебачення демотивує мовників і споживачів ініціювати таку реформу для радіо.

Утім, Роман Чайковський («Українське радіо») переконаний, що рушійною силою цього процесу може стати суспільний мовник, а кошти для впровадження реформи можна взяти з витрат на трансляцію сигналу НРКУ. До того ж саме суспільний мовник наразі потребує частот для трьох каналів українського радіо.

Народний депутат України Владислав Севрюков вважає, що комерційні мовники можуть стати найбільшими лобістами цифрового радіо, якщо їм буде запропоновано привабливу схему для партнерства з державою (наприклад, продовження ліцензії в разі переходу на цифровий формат, нові частоти тощо). Цієї ж думки й пан Діксон: для імплементації європейських практик запуску цифрового радіо дуже важливою є державна політика преференцій та стимулювання.

Владислав Севрюков переконаний, що за кілька років нові технології разом із цифровими передавачами так чи інакше з Європи прийдуть в Україну. Саме тому, на думку виконавчого директора «Радіокомітету» та незалежної асоціації телерадіомовників Катерини М'ясникової, вже тепер потрібно розпочинати вибір стандарту та розробляти стратегію розвитку впровадження цифрового радіо. Протягом року «Радіокомітет» планує провести низку експертних семінарів про різні цифрові формати, а у грудні 2016 року – міжнародну конференцію «*РадіоUA*».

На жаль, остаточно з оцінками часу впровадження цифрового радіомовлення в Україні експерти поки що не визначилися. Хоча раніше деякі з них називали можливою датою аж 2025 рік (!). Безперечно, цей процес має бути прискорений. Як варіант експерти пропонують для початку створити цифровий стандарт радіо для сервісу іноземців в Україні, туризму тощо. Адже технічні переваги цифрового стандарту очевидні. Та й втрачати з точки зору аналогового радіомовлення особливо немає чого, адже це не більш як 3% національного медіаринку (для порівняння: у Польщі та РФ – 5–7%). Тобто резерви маємо. Маємо також необхідність, залишається знайти бажання.

Влад КОСТРОВ.